

En kristen efterskoles opgave ...

Et debatoplæg til forældre, elever og efterskoler for at udfordre tanken om, hvordan vi tænker kristen efterskole i forkyndelse og elevfordeling.

Formålet med debatindlægget

Formålet med debatindlægget er at undersøge, hvordan vi tænker kristen efterskole. Hvad er en kristen efterskoles opgave? Er det at bevare og udruste børn fra kirkelige hjem (bevarelsesopgaven – uddybes nedenfor) eller at forkynde for elever, der kommer til skolen uden en kristen tro, til en tro på Den Treenige Gud (missionsopgaven – uddybes nedenfor)? Debatindlægget her forsøger at diskutere, om det vil være muligt at gøre begge dele på én gang, om vi har forsømt én af opgaverne, eller om vi har forsøgt at gribe om for meget.

Debatindlægget vil tage afsæt i en kort redegørelse af Kristent Pædagogisk Instituts (herefter KPI) forståelse af en kristen skole; en mindre spørgeskemaundersøgelse, der søger at finde et umiddelbart indblik i efterskolernes tanker – og refleksioner herudfra; samt noget af den nyeste litteratur indenfor dette spændingsfelt. God læselyst!¹

De kristnes opgaver i missionsbefalingen

Inden debatindlægget for alvor kan starte, må en begrebsforklaring først finde sted for at danne et fælles udgangspunkt. Derfor vil der i det følgende redegøres for begreberne ”bevarelsesopgaven” og ”missionsopgaven”.

Matthæusevangeliet afslutter med Jesus’ missionsbefaling til sine disciple, som lyder:

V18 Og Jesus kom hen og talte til dem og sagde: »Mig er givet al magt i himlen og på jorden. V19 Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, V20 og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende.«²

Heri ligger det tydeligt, at som disciple af Jesus Kristus følger to opgaver, der skal udføres. Den ene står beskrevet i vers 19, hvor budskabet er, at alle verdens folkeslag skal høre om Jesus og gøres til

---

¹Den følgende diskussion vil foruden afsættet i førnævnte også rumme forfatterens egne overvisninger, hvorfor debatten ikke alene afspejler KPIs eller de adspurgte efterskoleforstanderes holdninger, meninger eller overbevisninger.

² DO92, Matt 28,18-20.

hans disciple ved at blive komme til tro og blive døbt . Altså en missional opgave. Denne opgave vil blive udtrykt som ”missionsopgaven” i nærværende debatindlæg.

Det andet bud, Jesus giver, ses i vers 20. Her skal disciplene lære de døbte at holde Jesus’ befalinger. Det vil sige en undervisning i, hvad Jesus egentlig befalede sine disciple til og en hjælp eller støtte til at fastholde disse befalinger i en aktiv livsførelse. Dette vil blive udtrykt som ”bevarelsesopgaven” i det følgende.

Det kunne være fristende at spørge, hvilken af disse opgaver, der så er vigtigst? Spørgsmålet giver mening at stille, hvis ikke man mener, at missionsopgaven og bevarelsesopgaven er to sider af samme sag. Hvis man derimod, som nærværende debatindlæg, ikke skiller de to opgaver fra hinanden, men ser dem som noget, som fungerer i sammenhæng, og begge er nødvendige for at tale om mission, er spørgsmålet egentlig irrelevant. Fagteologisk kaldes denne opfattelse holistisk mission, da man arbejder med helheden fremfor enkelte dele.

Nærværende debatindlæg skiller ikke de to opgaver fra hinanden, da den lægger sig op af Christopher J. H. Wrights tredeling af mission: At bygge kirke, at tjene samfundet og at have omsorg for det skabte³. I tredelingen sætter Wright evangelisation og undervisning under samme del⁴, fordi der, ifølge Wright, er en sammenhæng. Dette uddyber Wright ved to emner. Først ved at skrive: ”for at engagere sig i integreret mission er det nødvendigt med integration mellem evangelisation og legemliggørelsen af den i socialt og kontekstuel engagement med samfundet og skaberværket.”⁵ Dermed argumenterer Wright for, at mission eller evangelisation ikke bare er eksempelvis at stå og uddele flyers på en gågade, men derimod en aktiv udlevelse af og en aktiv dialog om den kristne tro, som fremmer en reaktion hos den, der endnu ikke er troende. For det andet argumenterer Wright for, at oplæringen eller undervisningen er en teologisk uddannelse, hvor de troende bliver undervist i Jesus’ befalinger hele livet. Wright underbygger dette med bibelske henvisninger til Jesus’ oplæring af disciplene og Paulus’ oplæring af de første menigheder, som modtog breve med undervisning trods Paulus’ fravær. Dermed bliver den teologiske uddannelse, ifølge Wright, ”... en uadskillelig del af mission. Den er ikke noget ekstra og ikke blot et hjælpemiddel for ’den ægte mission’. Hvis vi tager Jesus alvorligt, må undervisning være inkluderet i vores lydighed mod missionsbefalingen.”⁶.

---

³ Det er vigtigt, at læseren noterer sig, at holismens fare er, at den ikke blot sammenholder, men også sammenblander. Fra et luthersk perspektiv er skelnen mellem de to regimenter vigtig. Den lutherske forståelse af holismen vil blive redegjort nedenfor.

⁴ Wright, ”Holistisk mission og missionsbefalingen - missionens fem kendetegn”, 192.

⁵ Wright, 195.

⁶ Wright, 196.

Også i en luthersk kontekst argumenteres der for denne holistiske tilgang eller sammenhæng mellem undervisning og evangelisation som mission. Jeppe B. Nicholaisen og Lasse H. Iversen skriver, at:

Efter vores mening vil en luthersk missionsteologi altid betone, at opgaven [udlevelsen af kirkens missionale kaldelse] ikke kan løsrives fra gaven [dåben, nadveren og ordet], og at opgave må have sit udgangspunkt i gaven... Efter vores mening må gave og opgave således hænge sammen ifølge en luthersk missionsteologi, og netop som en del af gaven udrustes kristne til at kunne tage del i opgaven.⁷

Carsten H. Pedersen, daglig leder af KPI, indikerer ligeledes sammenhængen mellem de to opgaver ved at påpege, at de kristne friskoler i 1975 overtager folkeskolens ansvar vedrørende missionsopgaven, når de som skole skal varetage børnenes kristendomsoplæring. Pedersen skriver, at: ”De kristne skoler viderefører således den gamle idé om, at skolen skal oplære, undervise og forkynde med henblik på kristen tro”⁸.

Ovenstående er blevet udlagt for at argumentere for, at den ene opgave ikke er vigtigere end den anden, men at de hænger sammen. Dermed udelukkes også en eventuel heksejagt mod særlige kristne efterskoler. I stedet fremhæves udfordringen til, hvordan vi tænker mission på en kristen efterskole.

Den skarpsindige læser vil dog spørge, hvorfor nærværende debat fastholder en todeling af missionsbefalingen, hvis dette lige er blevet fremlagt som én enhed? Denne opdeling vil blive fastholdt, da de to opgaver har forskellige målgrupper; én som er rettet mod de endnu ikke døbte, og én som er rettet mod de døbte. Det er disse målgrupper, man skal have for øje, når opgaverne diskuteres.

Dette var en redegørelse for missionsbefalingens opgaver samt vigtigheden og sammenhængen herimellem. I det følgende vil der redegøres yderligere for KPIs forståelse af den kristne skoles opgave for at danne en fælles indgang til den efterfølgende debat om en kristen efterskoles opgave⁹.

En kristen skole – ifølge KPIs dagligeleder Carsten H. Pedersen

En kristen skole vil altid, i bund og grund, være en skole. Derfor er klart, at en folkeskole, friskole eller efterskoles hovedformål må være at undervise eleverne. Denne aktivitet varetager skolen for hjemmet¹⁰. Dette er ikke forskelligt fra en almen folkeskole eller en kristen efterskole. Forskellen

⁷ Nikolajsen og Iversen, ”Mod en missional luthersk ekklesiologi”, 172.

⁸ Hjorth Pedersen og Foreningen af Kristne Friskoler, *Fagsyn på kristne skoler*, 13.

⁹ For mere information om konkret mission og metoder, henvises til følgende podcast: Terry, *What Evangelistic Methods Are Most Effective Today?* NB. Trods Tim Kellers podcasts alder (2004), har den en masse erfaringer og refleksioner om og i mødet med det postmoderne menneske. For mere information om konkret evangelisation og metoder, henvises der til følgende podcast: Keller, *Belonging to a Missional Church* NB. Trods Tim Kellers podcasts alder (2004), har den en masse erfaringer og refleksioner om og i mødet med det postmoderne menneske.

¹⁰ Hjorth Pedersen, *Vide Ville Vove Være.. - et skolesyn*, 26.

ligger derimod i, hvad den frie skole skal og er forpligtet på? Jævnfør loven er det at forberede eleven på at kunne leve i samfundet samt at styrke og udvikle elevens respekt for frihed og menneskerettighederne, herunder også ligestilling¹¹. Ifølge Pedersen bør en kristen skole integrere det kristne livs- og menneskesyn ind i undervisningen: ”Ikke forstået at der findes en kristen måde at løse andengrads-ligninger på, eller at der findes én bestemt kristen måde at opføre sig på, men så livs- og menneskesynet slår igennem alle de steder, hvor det er relevant og naturligt”¹². Skolens mål kan således forkortes til fire punkter, som viser både lovens, undervisningens og det kristne syns ret på en kristen skole: 1) Skolen drives med henblik på livet. 2) Eleven lærer om verden for at kunne leve ret i den. 3) Undervisningen bliver ud fra et kristent perspektiv en tjeneste for eleven. 4) Undervisningen i et kristent perspektiv skal medvirke til en alsidig dannelse af eleven¹³.

Ud fra disse punkter bør alle elever kunne finde sig til rette på en kristen skole, da det ikke kun er for de særligt kristne børn eller det særligt vellykkede barn¹⁴. Dog må det fremhæves, at skolen har ret til at kunne vælge hvilke elever, der kan optages – ligesom forældre har ret til et frit skolevalg. Denne ret er vigtig for, at en skole kan bevare sin profil og altså fastholde dens oprindelsesgrundlag¹⁵. Denne bevarelse virker efter hensigten, ifølge Arne Petersen, formand for Frie Skolers Lærerforening:

Historisk er de frie skoler skabt som et tilbud til det mindretal, som af pædagogiske, religiøse eller ideologiske grunde ønsker noget andet end folkeskolen. Undersøgelsen [fra 2010, der undersøgte, hvorfor forældre vælger friskoler] antyder, at skolerne bliver brugt efter hensigten. Forældre vælger ikke skolen for at slippe for fællesskabet og samfundet. Tværtimod giver mange udtryk for, at de ønsker et værdibaseret fællesskab.¹⁶

Vi må bevare friheden til, at skolen vælger, hvilke elever den optager for at sikre sit værdigrundlag, fordi det er dét grundlag, forældrene vælger ud fra. I lyset heraf må to emner belyses og redegøres; først ansættelse af lærere og dernæst forkyndelsens plads.

Ligesom skolen kan vælge elever, som skal indordne sig skolens ramme, må skolen ansatte lærere, som kan stå inde for og varetage denne ramme. Skolen kan fastlægge deres profil ud fra vedtægter og mål, men i praksis bliver det skolens ansatte, som viderebringer denne profil. Hvorfor? Fordi disse personer er dem, hvem eleverne integrerer, spejler og efterligner – og ikke skolens vedtægter¹⁷. Pedersen sætter en ramme for, hvad en kristen lærer skal kunne i bogen *Vide Ville Vove Være – et*

¹¹ Hjorth Pedersen, *Respekt!*, 160.

¹² Hjorth Pedersen, *Pædagogik i kristent perspektiv*, 118.

¹³ Hjorth Pedersen, *Vide Ville Vove Være.. - et skolesyn*, 27.

¹⁴ Hjorth Pedersen, 38.

¹⁵ Hjorth Pedersen, *Respekt!*, 169.

¹⁶ Hjorth Pedersen, 170.

¹⁷ Hjorth Pedersen, 166; Hjorth Pedersen og Foreningen af Kristne Friskoler, *Fagsyn på kristne skoler*, 27–28.

skolesyn: En kristen lærer skal kunne undervise på en legitim og respektfuld måde, og redegøre for hvorfor og hvordan han/hun gør det; gøre rede for mål, indhold og metoder; udvikles; og udleve skolens kristne syn, så læreren konkret viser, hvad det vil sige at være en kristen skole¹⁸.

Forkyndelse defineres, ifølge Pedersen, som: ”en påvirkning, hvis indhold overvejende er af ideologisk art, og hvis form overvejende er eksplicit, personlig tiltale med frihed til at tilslutte sig eller afvise budskabet”¹⁹. Dermed bør enhver tanke om skolen, som en hvervende institution afvises, fordi modtageren bliver oplyst om friheden til selv at vælge. Men ret skal være ret; en påvirkning vil finde sted, om vi vil det eller ej. Dette fremhæves også i *Vide Ville Vove Være – et skolesyn*, hvor Pedersen skriver, at ”ideologisk neutralitet findes nemlig ikke. Ja, vi påvirker også børn ved det, vi undlader at sige til dem”²⁰. Men derfor bør den kristne skole også søge at finde forkyndelsens legitime plads på skolen²¹, da det er herigennem, der er mulighed for at formidle Guds ord, og det er her, hvor missionsbefalingens opgaver udføres – enten i form af evangelisation til de endnu ikke døbte eller bevarelse, dannelse og opdragelse af de døbte.

Dette var en redegørelse af KPIs syn på, hvad en kristen skole er. I det efterfølgende afsnit vil den tidligere nævnte spørgeskemaundersøgelse belyse, hvordan kristne efterskoler vælger at prioritere mellem enten bevarelsesopgaven eller missionsopgaven – i lyset af deres elevfordeling.

Spørgeskemaundersøgelse og refleksion på baggrund af fund

Hvorfor lave et spørgeskema om, hvad der er en kristen efterskoles opgave, når vi lige har redegjort for, at begge opgaver i missionsbefalingen arbejder sammen og ikke kan kategoriseres som noget mere eller mindre vigtigt? Jo, fordi de to opgaver, som tidligere nævnt, peger mod forskellige mennesker. Derfor er det nødvendigt i denne debat om en kristen efterskoles opgave at undersøge nærmere, hvad efterskolerne selv tænker, og hvordan de vægtlægger deres missionale opgave kontra deres elevfordeling (elever fra kirkelige hjem og fra ikke-kirkelig hjem).

Desværre har der ikke været de fornødne resurser til rådighed for, at nærværende undersøgelse kan give et endegyldigt, fyldestgørende indblik i de bibeltro, evangelisk-lutherske efterskoler. I stedet er et dusin efterskoler blevet spurgt om deltagelse i denne undersøgelse, og syv heraf har bidraget. Undertegnede skylder disse skoler en stor tak for deres bidrag, der ses væsentlig for debatten!

---

¹⁸ Hjorth Pedersen, *Vide Ville Vove Være.. - et skolesyn*, 30.

¹⁹ Hjorth Pedersen, 49–50.

²⁰ Hjorth Pedersen, 50.

²¹ Hjorth Pedersen, 32.

De syv efterskoler fik stillet tre spørgsmål, som skulle være med til at indikere deres tanker om en kristen efterskoles opgave. De tre spørgsmål var:

1. Hvordan har fordelingen af elever fra kirkelige/ikke-kirkelige hjem været over de sidste 5 år (et cirka procenttal – elever fra kirkelige hjem/elever fra ikke-kirkelige hjem)?
2. Foretag et skøn om, hvor stor en del af jeres virke, der er rettet imod henholdsvis bevarelses- og missionsopgaven (et cirka procenttal – bevarelsesopgaven/missionsopgaven).
3. Hvilken opgave bevæger jeres skole jer hen imod – bevarelses- eller missionsopgaven – set i en 5-årig fremtidshorisont?

Opgørelsen af svarene til det første spørgsmål viser, at 57,1 % af skolerne har en fordeling af deres elever, der peger på 80 % fra kirkelige hjem og 20 % fra ikke-kirkelig hjem; 14,3 % af skolerne indikerer 10 % fra kirkelige hjem og 90 % fra ikke-kirkelige hjem; 14,3 % af skolerne peger på 60 % fra kirkelige hjem og 40 % fra ikke-kirkelige hjem; og slutteligt 14,3 % af skolerne indikerer 50 % til både kirkelige og ikke-kirkelige hjem.

Opgørelsen af svarene til det andet spørgsmål viser, at 74,4 % af skolerne fokuserer deres virke 50 % på bevarelsesopgaven og 50 % på missionsopgaven. 14,3 % af skolerne skønner deres virke som 60 % på bevarelsesopgaven og 40 % på missionsopgaven. Sidst mener 14,3 % af skolerne, at deres virke er henholdsvis 30 % på bevarelsesopgaven og 70 % på missionsopgaven.

Svarene til det tredje spørgsmål viser, at tre ud af syv skoler vil have fokus på missionsopgaven, mens de resterende fire skoler vil have lige meget fokus på missionsopgaven og bevarelsesopgaven. Flere af disse skoler forklarer denne besvarelse i det tilhørende kommentarfelt med, at missions- og bevarelsesopgaven er to lige vigtige opgaver, og at de fleste elever ikke har taget stilling til troen, inden de er kommet på efterskole.

Hvis spørgeskemaets fund viser sig at være en gængs fordeling både i forhold til elevfordelingen og opgavefokuseringen, bør det for det første debatteres, hvorvidt det er holdbart at fastholde et fokus, der hedder 50/50 på skoler med 80 % elever fra kirkelige hjem. For det første, hvis man fastholder det højere fokus på de ikke-kirkelige elever, bør skolen overveje om elevfordelingen er det rette antal for en sådan prioritering af missionsopgaven. For det andet må vi gå ud fra, at disse elever er døbt og har fået en vis oplæring i den kristne tro hjemmefra. Dermed må det også betyde, som en naturlig del af livet, at eleverne i efterskolealderen tager stilling til, om de vil fortsætte med at følge de ting, de har i bagagen med hjemmefra, eller om de har et anderledes syn på livet.

Gisningerne angående eleverne kan bekræftes med en omfattende elevundersøgelse fra 2006²²: På evangelikale, lutherske skoler var 64,7 % af eleverne aktive i kirken inden deres efterskolestart²³, og 95,6% af disse elever fandt kristendommen meget eller nogenlunde relevant og meningsfyldt inden deres efterskoleophold²⁴. Når disse elever blev spurgt, om de opfattede dem selv som kristne inden efterskole, svarede 61,1 % ja²⁵, og 65,7 % af eleverne kunne ikke frasige sig, at valget af efterskolen var blevet valgt på grund af eller delvist på grund af skolens kristne værdigrundlag.

Argumentet for at mange af eleverne på 80/20-skolerne ikke har taget et valg om deres tro, og at skolerne derfor kan fastholde en forkyndelse rettet mod missionsopgaven uden kvaler, bør revideres, eftersom størstedelen af eleverne faktisk har taget et aktivt valg om at være kristne inden efter-skoletiden. Dermed ikke sagt, at deres tro er spørgsmålsfri og uden tvivl, men det er naturlige sider af bevarelsesforkyndelsens sigte; at besvare tvivlens og relevansens spørgsmål om kristendommen²⁶.

I lyset af ovenstående vil undertegnede ønske, at undersøgelsens omfang besvarede følgende spørgsmål, men da dette var begrænset, vil de fremstå som mulige opfølgende, reflekterende spørgsmål: Kan skolerne tillade at fastholde en så høj fokusering i forkyndelsen på mindretallet, som muligvis ikke har valgt skolen på dens værdigrundlag eller lærerstab? Endvidere kan man spørge, om man kan undgå teologiismer på disse skoler; vil der ikke automatisk opstå et sprog for "de kristne", som er indforstået med disse religiøse termer, som eleverne er opvokset med – en gruppe, som kan alle "søndagsskolesvarene"? I samme ombæring kunne det være spændende at undersøge, hvor mange af de ikke-kirkelige elever, der føler sig sat i en bås både af elever og lærere? For er det et reelt problem? Ligeså kan man afdække skolens succeskriterier for at forkynde evangeliet blandt de ikke-kirkevante elever; er målet, at de skal blive døbt, eller hvad er målet – og lykkes det? Lykkes det for disse skoler ikke at få lavet grupperinger, der skildrer mellem kristne og ikke-kristne? Lykkes det for disse skoler at bevare de kirkevante elever i troen, eller vælger disse gruppen med de ikke-kirkevante? Hvis ja, skyldes det i så fald den umiddelbare skævfordeling af forkyndelsen, eller må der kigges efter andre forklaringer? Eller er det modsat denne vægtdeling, der fungerer, da eleverne derved udvikles og uddannes gennem et skoleår, så de først møder det missionsprægede og slutteligt

---

²² Trods det, at undersøgelsen har nogle år bag sig, er disse data stadig relevante, da de giver et indblik i elevernes tanker om tro, kirke og skolevalg. Hvis man trækker lidt fra denne data, tror undertegnede, at disse tal er passende for det nuværende billede.

²³ Østergaard og Schrøder, *Værdier i hverdagen - og måske resten af livet*, 62.

²⁴ Østergaard og Schrøder, 63.

²⁵ Østergaard og Schrøder, 65.

²⁶ En lokal præst understregede, at vi alle kan have brug for at få evangeliet forkyndt på ny og blive påmindet herom. Dette er selvfølgelig korrekt, og ovenstående er derfor heller ikke en bandlysning af missionsforkyndelse, men en påmindelse om, at bevarelsesopgaven har flere sider end én proklamation af evangeliet.

det bevarende? Og slutteligt er det okay at favorisere en særlig elevgruppe i forkyndelsen? Hvad tænker disse efterskoler om at danne en kultur med den famøse osteklokke eller klub-kristen? Er det et reelt problem?

For det andet bør det, med afsæt i spørgeskemaundersøgelsens fund, debatteres og ønsket nærmere undersøgt, om de skoler, som viser 10/90-fordelingen, er for alle kirkelige elever? Vil skolerne opleve et større frafald af troende elever, hvis ikke skolerne overvejer, hvilke elever de optager? Er denne overvejelse okay, eller skal alle kirkelige elever have en plads? Oplever de grupperinger med kristne og ikke-kristne elever på grund af denne ”skæve” elevfordeling? Oplever de et frafald fra troen i deres 10 %? Og hvad skal succeskriterierne desuden være for disse skoler? Hvor mange skal ”omvendes” (selvfølgelig uden tvang), før det er fair at fastholde sin kristne profil som skole – og er det i så fald elevfordelingen, der afgør om skolen er kristen eller ej? Er det i orden at favorisere de kirkelige elever i disse skolars forkyndelse, eller er det modsat i orden, at de ikke modtager en forkyndelse, der er rettet mod dem? Er der et ekstra forventningspres (i forkyndelsen og hverdagen) til de kirkevante elever fra de ansatte – de kommer jo fra baglandet og den kristne opdragelse, så de er vel mere ordentlige end de ikke-kirkevante elever? Hvordan vil disse skoler undgå at få et ry som hvervende skoler i forhold til et bestemt kristent bagland? Hvordan undgår disse skoler et ry som de ”rigtige” kristne efterskoler eller omvendt de ”ikke-rigtige” kristne efterskoler?

Endvidere må vi spørger forældrene hvilke overvejelser de gør sig om forkyndelsens rolle på skolen, hvad forventer de af skolen i forhold til åndelig dannelse af deres børn? Informeres forældrene om dette, inden de sender deres børn af sted på efterskolen? Forventer forældrene noget andet end det, de sender deres børn afsted til? Hvilke overvejelser gør forældrene sig om skolens elevfordeling er den vigtig for dem? Bliver der dannet en kultur med de ”gode” børn og de ”knap så gode” børn afhængigt af efterskolerne?

Foreliggende spørgsmål kan være nogle, man bør overveje både som elev, forældre og skole, da det kræver ét at være kirkelige elev på en 80/20 skole og noget andet at være kirkelig elev på en 10/90 skole²⁷.

---

²⁷ Det er de to yderligheder fra undersøgelsen, der er blevet sat op mod hinanden i denne refleksion omkring undersøgelsens fund, da dette gør det lettere at lave generelle forestillinger ud fra. De skoler med en lige elevfordeling har selvfølgelig nogle af de samme problematikker, de skal og bør overveje i deres forkyndelsesplanlægning. Ydermere skal disse skoler have en større agtpågivenhed overfor grupperinger, hvis de oplever en usund tendens i forhold til trosfald. Ligeledes skal skolerne muligvis være opmærksomme på de grupperinger, der kalder elever til troen, da de må prøve at bevare og fastholde disse grupperingers kultur?

I begge tilfælde bør skolerne grundigt overveje deres teologi ind i de forskellige dele af skolen og derefter grundigt overveje deres forkyndelsesplan – hvad skal eleverne høre gennem andagter, sange og gudstjenester? Skolerne bør også i høj grad overveje om, der er forskel på, hvad man kan sige i plenum, i samtale med grupper og med den enkelte elev? Hvordan skal man gribe det an – er der noget særligt personale, der bruges i disse situationer, og skal de udrustes på en bestemt måde, så de både repræsenterer skolens værdisæt, men samtidig også evner at møde eleven med respekt og frihed til at være uenig? Én af de adspurgte efterskoler skrev i sin kommentar til undersøgelsens tredje spørgsmål, at dette er en tillidserklæring, og det er korrekt! Det er på en tillidserklæring fra forældrene og skolens bestyrelse, at de ansatte får til opgave at varetage denne opgave på den bedste mulige måde. Derfor må det også være i både forældrenes og bestyrelsens interesse, at skolen udruster, uddanner og samarbejder med de ansatte til disse opgaver – det er, som nævnt tidligere, de ansatte der fungerer i praksis i hverdagen med eleverne. Pedersen konkluderer i sin bog *Pædagogik i et kristent perspektiv*, at det fundamentalt er mødet med kærligheden, som må være fortegnet ved al skolens arbejde med forkyndelse, evangelisation, opdragelse og dannelse²⁸: ”Dette er både en stor lettelse og en stor udfordring – også i pædagogisk sammenhæng og i kristen oplæring”²⁹.

Dette afsnit gennemgik spørgeskemaundersøgelsen og satte spørgsmålstejn ved fundene og refleksion i forhold til videre undersøgelse. I det følgende vil noget af den nyeste litteratur i forhold til den kristen skole blive redegjort, diskuteret og sat i relief med ovenstående.

Den moderne tilgang til den kristne skole

Denne diskussion af moderne skolelitteratur vil tage udgangspunkt i *Alle unge vil gerne lykkes* (2018) af Jesper Oehlenschläger og Jan Dufke og *Kristen skolevirksomhet mellem misjonsoppdrag og kulturoppdrag i en luthersk kontekst* (2018) af Gunnar Innerdal³⁰. Diskussionen er et udtryk forfatterens egen overbevisning og afspejler nødvendigvis ikke den officielle holdning hos KPI eller den gængse overbevisning hos de adspurgte efterskoleforstandere (fra spørgeskemaundersøgelsen).

Innerdal refererer til *Our Calling in Education* fra 2007, som blev nedfældet af Evangelical Lutheran Church in America, hvori det udlægges, hvad en kristen selvforståelse, uanset profession, er³¹:

---

²⁸ Hjorth Pedersen, *Pædagogik i kristent perspektiv*, 143.

²⁹ Hjorth Pedersen, 144.

³⁰ Da de tolv adspurgte efterskoler har været fra en luthersk kontekst og med tanke på, at den lutherske kirke er majoriteten i det danske kirkeliv, er det vurderet, at Innerdals tekst har sin berettigelse i debatten.

³¹ Hvert Innerdal citat står oprindeligt på norsk, men er her blevet frit oversat til dansk af undertegnede forfatter.

”Kristne skomagere er ikke skomagere, som laver dårlige sko med små kors på, men gode sko”³². Altså er kristne nogle, som gør deres bedste for, at det, de arbejder med, ikke bare bliver et dårligt produkt med en aftegning af kristendommen, men derimod et godt produkt, som man har gjort sit bedste for at opnå. Skolemæssigt må en kristne skole derfor gøre sit for at give den bedst mulige undervisning, fordi det er i den kristne DNA. Altså at gøre det så godt som den kristne evner det, for man i den lutherske kontekst bekender, ”at der hos alle mennesker findes en fri vilje, der har et fornuftigt omdømme...”³³. Man kan altså gøre de ting, som har med livet at gøre, både gode og dårlige ting. Her er det gode at gøre det godt med ens daglige ting som arbejde, uddannelse, få venner, få noget at spise og drikke og så videre – og man må gå ud fra, at de kristne søger at gøre det gode og fralægge sig det onde. Innerdal fastholder denne tanke, som Pedersen ligeledes tilslutter sig.

Dufke & Oehlenschläger vil sandsynligvis også tilslutte sig tanken, da det er en skoles vigtigste opgave at undervise og give eleverne de bedste, mulige vilkår for at modtage undervisning, der lever op til loven. Dufke & Oehlenschläger tager desuden et skridt længere i deres definition af, hvad er en efterskoles (og særligt en kristen efterskoles) opgave. De skriver følgende:

Et sted for virkelig fordybelse i det, som er virkelig vigtigt, og dermed skabersammenhængskraft i et fragmenteret liv. Har man sagt sammenhængskraft, har man også sagt *dannelse*, da dannelse netop handler om at skabe helheder i et menneskes liv.³⁴

Altså bliver det vigtigste for de to forstandere at danne elever eller at give dem en livsoplysning, da det er en ret for alle mennesker og ikke kun en særlig gruppe. Deres definition af livsoplysning er næstekærlighed og en oplysning, som ”gør os til borgere i ”livet”, altså verdensborgere, selvhjulpne og medborgere i det store globale samfund af levende væsener”³⁵. Videre fastholder de, at det kristne fællesskab på de kristne skoler, er et fællesskab, der rækker ud og omfavner de svage³⁶. Den næstekærlige tanke konkretiseres hermed og virker som deres mission. Dufke & Oehlenschläger udtrykker direkte, hvad de anser for at være den kristne skoles mission på følgende måde:

Men målet med at være kristen skole er ikke, at de unge ”tillærer” sig en form for kristen omgangsform, men at de selv får øje på sandheden og begynder at elske det gode liv. At de begynder at kunne ”skønne”, hvad der er det gode, det sande; det, som er værd at leve for.³⁷

³² Innerdal, ”Kristen skolevirksomhet mellem misjonsoppdrag og kulturoppdrag i en luthersk kontekst”, 47.

³³ Grane, *Confessio Augustana*, 159.

³⁴ Dufke & Oehlenschläger, *Alle unge vil gerne lykkes*, 28.

³⁵ Dufke & Oehlenschläger, 39.

³⁶ Dufke & Oehlenschläger, 69.

³⁷ Dufke & Oehlenschläger, 70.

Dufke & Oehlenschläger gør en dyd ud af ikke at pådutte deres elever, men i stedet at sætte en ramme, som viser næstekærlighed og leder eleverne til deres egen sandhed. Denne tanke om, at troen skal opstå fra eleven selv, og at skolen ikke bør fastlåse meninger, bliver gentagende kommenteret og kommer til udtryk, når de skriver, at:

En skole bør være et sted, hvor meninger brydes, og hvor det er okay at stille spørgsmål om tro og tvivl. Kristendom kan ikke proppes ned i halsen på unge uden hensyntagen til deres livssituation. Kristen tro er noget, der gror naturligt frem indefra i den enkelte.³⁸

Det lyder som en respektfuld og moderne, politisk korrekthed, som Dufke & Oehlenschläger påligger deres skoler, og i praksis fastholdes disse tanker, når de skriver, at de unge mennesker kan slå rødder i verden enten ved at bede til Gud, læse i Bibelen, gå en tur i naturen, læse litteratur eller nyde kunst³⁹. Spørgsmålet er, om postmodernismen ikke lever i praksis i bedste velgående, når det blot handler om, at eleven skal finde sin egen sandhed? Dette kommer igen til udtryk, når en kristen skoles opgave er at skabe rum for tro og åndelig famlen⁴⁰. Heldigvis får Dufke & Oehlenschläger dannet en ramme for, at det er den kristne tro og vidnesbyrdet om Guds kærlighed til den enkelte, eleven slutteligt skal erfare og dannes af, men hvor aktivt eller tydeligt dette kommer til udtryk i dagligdagen, beskrives ikke af de to forstandere. Dette bør man stille spørgsmålstejn ved; for i hvor stort omfang må postmodernistiske tanker, som eksempelvis at alle sandheder er gode, så længe du følger eller finder din egen, fylde på en kristen skole? Hvor meget bør vi forvente, hvis vi arbejder med et kristent menneskesyn, at det, der giver mennesket rødder i verden, i ligeså høj grad er litteratur som Bibelen, eller at bede til Gud i ligeså høj grad som at gå en tur i naturen? Hvad er problematikken i, at en skole har et fast holdepunkt og en fast ramme man ikke kan rokke ved⁴¹?

Innerdal gør det klart, at en kristen skolen ikke kan nøjes med at være kulturopdragende, altså det almene med at gøre verden til et bedre sted for alle mennesker og skabninger⁴², men også (i en luthersk kontekst) må påtage sig missionsopdragelsen, altså det samme som det tidligere definerede begreb, bevarelsesopgaven⁴³. Den kristen skole bør derved, ifølge en luthersk kontekst, arbejde med både det kulturopdragende og bevarelsesopgaven, fordi de kristen både har en opgave i at forkynde

---

³⁸ Dufke & Oehlenschläger, 74.

³⁹ Dufke & Oehlenschläger, 81.

⁴⁰ Dufke & Oehlenschläger, 84.

⁴¹ Der må tages højde for, at Dufke & Oehlenschläger ikke nødvendigvis er lige så præget af postmodernismen, som diskussionen udtrykker, men undertegnede ønsker at fremme debatten ved at bringe en yderlighed i spil, således at læseren må tage stilling til, om noget kan blive for meget, eller om alt kan virke.

⁴² Innerdal, "Kristen skolevirksomhed mellem misjonsopdrag og kulturopdrag i en luthersk kontekst", 37.

⁴³ For mere information, henvises der til: Innerdal, 37.

evangeliet og bidrage til et godt liv i denne verden,⁴⁴. Innerdal fortsætter, når han skriver, at forkyndelsen ”må være den mest grundlæggende forudsætning for at forstå en friskole som forankret i luthersk tænkning”⁴⁵. Herved sættes en præmis op for kristne skoler, som lyder, at evangeliet skal forkyndes, så kristentroen synliggøres. Innerdal skriver, ”at en kristen skole også kan og skal operere som evangelieforkynder”⁴⁶, og stadfæster således, at evangelieforkyndelsen må være tilstede og synlig på en kristen skole. Med dette menes der ikke kun en tydelig kristendomsundervisning, andagt og salmesang, men også et højt kristent engagement og hverdagskristne, som henviser til Guds gode gerning. En kristen skolen behøver derfor at være en del af samfundet, i lige høj grad som den behøver at melde sig ud af samfundet⁴⁷, jævnfør Innerdal⁴⁸. Innerdal mener dermed, at både den kulturelle og den kristne opdragelse skal bevares for at kunne være en ret kristen skole.

Innerdal modsætter sig Dufke & Oehlenschlägers tanke om ikke at have nogle fastlåste meninger, men kræver i stedet af skolerne, at de fastlåser sig på de kristne meninger for at fremme evangeliet. Evangeliet må forkyndes! Innerdal vil med garanti ikke modsætte sig Dufke & Oehlenschlägers tanke om, at der på en kristen skole skal være plads til at udfordre, stille spørgsmål og erklære sig uenig med skolen, men slår fast, at en skole skal fastholde og bevare sine meninger. Konsekvensen af dette bliver, ifølge Innerdal, at det kulturopdragende og det misionsopdragende vil støde sammen og skabe smertefyldte gnidninger, og derfor

[Vil] anfægtelsen og tvivl både på et personligt og dybere faglig plan altid være en del af hverdagen for både den enkelte kristne og for teologer så vel som lærere og elever i kristne skoler. En god luthersk holdning i mødet med disse spørgsmål vil være at [henvise] til Guds godhed og løfte givet os i Kristus som det centrale. Her er al synd og ondskab overvundet, og vi er givet et evigt og fuldkomment håb.⁴⁹

Som tidligere påpeget er KPI, Dufke & Oehlenschläger og Innerdal enige om, at undervisningen er det vigtigste for en skole – også en kristen skole, men der ses også en tydelig forskel mellem Dufke & Oehlenschläger og Innerdal: Dufke & Oehlenschläger fastholder dannelse som det vigtigste element i en kristen skoles (her efterskoles) opgave og virker tilnærmelsesvis tilbøjelige til at gøre det uden reel kristen dannelse. Det er selvfølgelig håbet for dem, men konsekvensen af praksis bliver den Grundtvigske tanke ”menneske først og kristen så”. Umiddelbart kan det virke som om, at Dufke &

---

⁴⁴ Innerdal, 41.

⁴⁵ Innerdal, 43.

⁴⁶ Innerdal, 50.

⁴⁷ I henhold til at den kristne skole har et kristent syn på livet, mennesket og samfundet, hvilket et sekulært samfund ikke nødvendigvis tilslutter sig.

⁴⁸ Innerdal, 50.

⁴⁹ Innerdal, 57.

Oehlschläger ønsker at fylde eleverne med næstekærligheden, hvoraf elevernes tro blomstrer indefra og ud. En fræk kritik af dette er, at Dufke & Oehlschläger gentager en fejl citering af Frans af Assisis: ”Sørg for hele tiden at prædike evangeliet og brug om nødvendigt ord” – at det er unødvendigt at tale om eller at proklamere evangeliet... Nej, selvfølgelig er det nødvendigt at bruge ordets kraft for at prædike evangeliet, der snakker om at høre Guds ord og handle derefter (Matt. 7,24-27; Luk. 6,47; Joh. 5,24; 8,55). Men én ting er sikkert: Dufke & Oehlschläger kommer i ringe grad, hvis slet ingen grad, til at pådutte deres elever noget, en faldgrube Innerdal tager højde for.

For hvordan skal en skole, der er til for at sprede Guds ord⁵⁰, undgå at hverve eleverne ind i en særlig gren af kirken med den magt og myndighed, en lærer eller forstander besidder? Hvordan sikres det, at eleverne ikke føler sig tvunget til at tro? Hvordan bevares den respektfulde åndsfrihed?

I nærværende debats indledende fase havde undertegnede en længere dialog med en forstander på en kristen efterskole med flere frække børn end fromme om at forkynde respektfuldt for eleverne. Forstanderen havde valgt at skelne mellem obligatoriske og frivillige samlinger med eleverne. Til hver obligatoriske andagt måtte indholdet kun være proklamerende fremfor overbevisende, anmassende eller applicerende. Andagten måtte være indadrettet, således at læreren kunne fortælle sit vidnesbyrd og sige ”det er derfor jeg er kristen” eller forklare ”det var derfor Jesus kom til jorden”. En obligatorisk andagt måtte aldrig rumme vendinger som ”og derfor skal I omvende jer” eller ”derfor skal I alle mene, at kristendommen er det eneste sande”. Denne udfordring eller direkte opfordring måtte kun ske ind i det frivillige rum, hvor var eleven indforstået med, at eleven frivilligt havde bevæget sig ind til en decideret kristen aktivitet. Dette kunne være et bud på at løse den faldgrube Innerdal står med. Men uanset må Innerdal være opmærksom på denne grube, og særligt hvis størstedelen af elevgruppen stammer fra ikke-kirkelig hjem.

Nærværende debatoplæg opfordrer til, at kristne (efter)skoler med tydelighed positionerer skolens værdigrundlag og i samme grad fremhæver elevens og forældrenes ret til at være uenige heri, men at det er dette grundlag skolen vil og skal være troværdig mod. Dette er også et udtryk for en samhørighed med Innerdals tanker om, at en kristen skole skal være forankret til det kristne værdigrundlag og ønsket om at sprede evangeliet om Guds kærlighed til ethvert menneske.

---

⁵⁰ Innerdal, 58.

Opsamling – ikke konklusion

Grunden til, at ovenstående overskrift er valgt, er med et afsæt i ønsket om, at debatten ikke slutter her – men at læseren skal tage de gennemgående spørgsmål med sig videre til refleksion og fordybelse. Læseren skal ikke nødvendigvis finde frem til de samme konklusioner, som nærværende debat finder frem til. Men håbet er, at læseren vil tage følgende ting til efterretning: Hvor er forkyndelsens plads på en kristen efterskole? Hvilken målgruppe skal forkyndelsen være rettet mod? Hvordan hænger forkyndelsen og elevfordelingen (elever fra kirkelige og ikke-kirkelige hjem) sammen? Hvilken ”type” kristen efterskole passer bedst til dit barn?

Nærværende debat vil afslutningsvist fastslå, at undervisningen selvfølgelig er den vigtigste opgave for en skole. Samtlige litteraturhenvisninger, forfattere og podcasts fremhæver, at kristne er nødt til at være opmærksomme på det samfund, vi lever i, og derfor er skolen nødt til at undervise i det materiale, som den sekulære verden også undervises i.

Ingen af litteraturhenvisningerne er uenige i, at god kristen skole har en kulturel opdragelse inkluderet i sin undervisning, dels for at gøre undervisningen god, dels for at bevare åndsfriheden, dels for at bevare en gensidig respekt mellem lærer og elev, og dels fordi den lutherske teologi fordrer det. Men en kristen efterskole har også uden tvivl en anden vigtig opgave i forhold til at være missional med påbuddet fra Matt. 28,18-20.

Her har udgangspunktet i debatoplægget været en undersøgelse af, hvordan efterskolerne selv tænker om og vægter denne opgave. Gennemgangen af fundene og refleksionerne hertil leder til konklusionen, at elevfordelingen og forkyndelsesplanen bør ses igennem og med fornyet interesse blive opprioriteret. Således at de skoler, der har elever, som er klare til mere fast føde (for at bruge Det nye testaments egne udtryk), bør vægtlægge en forkyndelse rettet herimod – og at de skoler, som i høj grad har elever, som kun er klar til mælk, eller aldrig har smagt mælken før, bør tilrettelægge forkyndelsen efter dem. På denne måde sigter man mod massen og ikke minoriteten. Dertil må samtlige skoler opfordres til (eller påmindes om at fortsætte med) at uddanne deres personale til at kunne møde elever med evangeliet på en respektfuld og ansvarlig måde⁵¹, så åndsfriheden og de kristne skolars eksistensberettigelse bevares.

---

⁵¹ Dette kunne jo gøres ved en kursusdag med KPI, som er eksperter i dette spændingsfelt.

Slutteligt har nærværende debatoplæg belyst og diskuteret, hvordan de moderne tilgange til at forkynde evangeliet kommer til udtryk. Her fremstår det tydeligt, at der er forskellige tilgange. Nærværende debat læner sig op ad Innerdals tilgang. Det skal dog pointeres, at en kombination af Dufke & Oehlenschlägers og Innerdals tilgange anses og vurderes som den gode måde at gøre tingene på: En tilgang, som kræver en høj kulturel dannelse, så en kristen skole producerer selvstændige, ansvarsbevidste, næstekærlige og beslutningstagende elever, hvor elevens frihed til selv at vælge og en gensidig tillid til medmennesket bliver prioriteret. Men i høj grad også en tilgang, hvor eleven indgår i en tydelig skole, som er konkret med dets ståsted, og som ikke er bleg for at forkynde og udfordre dette ståsted – og at eleven på trods af denne tydelighed må erfare, at hans/hendes værdi hverken er mere eller mindre baseret på elevens grad af enig- eller uenighed med skolens tydelige profil. Målet for alle involverede parter i denne debat er, at eleven møder og erfarer det kristne menneskesyn om, at ethvert menneske er unikt skabt og højt elsket af Gud.

Litteratur

- Bibelen: den hellige skrifs kanoniske bøger*. Kbh.: Det Danske Bibelselskab, 1999.
- Dufke, Jan, og Jesper E Oehlenschläger. *Alle unge vil gerne lykkes: refleksioner over unges dannelse og efterskoleliv*. Frederiksværk: Boedal, 2018.
- Grane, Leif. *Confessio Augustana*. Frederiksberg: Anis, 2014.
- Hjorth Pedersen, Carsten. *Pædagogik i kristent perspektiv*. Kbh.; [Skjern]; [Kbh.: Credo ; I samarbejde med Kristent Pædagogisk Forlag ; [Eksp. DBK, 2002.
- . *Respekt!: om åndsfrihed i dag*. Hillerød]; [Fredericia: LogosMedia ; I samarbejde med Credo, 2013.
- . *Vide Ville Vove Være.. - et skolesyn*. Danmark: Foreningen af Kristne Friskoler, 2008.
- Hjorth Pedersen, Carsten, og Foreningen af Kristne Friskoler. *Fagsyn på kristne skoler: et oplæg til debat*. Hedensted: Kristent Pædagogisk Forlag, 2012.
- Innerdal, Gunnar. “Kristen skolevirksomhet mellem misjonsoppdrag og kulturoppdrag i en luthersk kontekst”. I *Kristne grunnskoler begrunnelse - innhold - handlingsrom*, redigeret af Njål Skrunes, Gunhild Hagesæther, og Bjarne Kvam, 35–61. Oslo: Cappelen Damm akademisk, 2018.
- Keller, Timothy. *Belonging to a Missional Church*. Gospel in Life. Set 22. august 2019. <https://gospelinlife.com/downloads/belonging-to-a-missional-church-4614/>.
- Nikolajsen, Jeppe Bach, og Lasse H. Iversen. “Mod en missional luthersk ekklesiologi”. I *Missional kirke i et pluralistisk samfund*, redigeret af Jeppe Bach Nikolajsen, 2., 162–72. Fredericia: Kolon, 2015.
- Terry, Joshua Ryan Butler • Thomas. *What Evangelistic Methods Are Most Effective Today?* TGC Podcast. Set 22. august 2019. <https://www.thegospelcoalition.org/podcasts/tgc-podcast/evangelistic-methods-effective-today/>.
- Wright, Christopher J. H. “Holistisk mission og missionsbefalingen - missionens fem kendetegn”. *Dansk Tidsskrift for Teologi og Kirke* 40. årgang, nr. 3–4 (2013): 190–202.
- Østergaard, Søren, og Karina Amtkjær Schrøder. *Værdier i hverdagen - og måske resten af livet: et studie med fokus på kristendomsformidling på efterskoler med et kristent værdigrundlag*. Christiansfeld: Nyt Liv, 2006.